

Mesopotamië : Ceramiek en vaatwerk

Paleolithicum en epipaleolithicum (+/- 700 000 - 10 000 vC)

Neolithicum (10 000 - 5 200 vC)

Proto-Neolithicum en A-Keramisch Neolithicum (10 000 - 7 000 vC)

Keramisch stadium: +/- 7 000 - 5 200 vC

* +/- 7000 vC: keramiek op bepaalde sites,

Pre-Pottery Neolithic A (= PPNA): 10 000 - 8 700 vC

Pre-Pottery Neolithic B (= PPNB): 8 700 - 7 000 vC

* gepolijst vaatwerk

Keramisch Neolithicum (1e helft 7e mill.)

* keramiek als gidsfossiel

* **Catal Hüyük (7 000 - 6 400 vC)**

* onbeschilderd en crème- of donkergrijskleurig

Laat-Neolithicum en Chalcolithicum: 6 500 - 3 500 vC

* verschillende scholen

- Anatolië
- N-Mesopotamië
- Z-Mesopotamië
- Iran

* **Anatolië: Haçilar-cultuur (6e mill.)**

* opkomst beschilderde ceramiek

- crèmekleurige achtergrond met beschildering in rood/rood-bruin
- zowel in positief als negatief
- motieven:- Kelims

* **Mesopotamië en Syrië**

◦ **Noord-Mesopotamië (Pre-Ubaidfase: 6 500 - 5 000vC)**

> **Hassuna-stijl (= Laat-Neolithicum/Vroeg-Chalcolithicum: +/- 6 500 - 6 000 vC)**

- * grote, bolvormige vazen met lage en nauwe hals
- * veel inciseringen (gearceerde driehoeken en visgraten)
- * in latere fase ook beschildering,

> **Samarra-stijl: 6 200 - 5 700 vC** (vnl. Centraal en N-Irak)

* Hoogtepunt beschilderd ceramiek

- * beschilderd **vaatwerk** van mat bruin op beige ondergrond met geometrische of naturalistische motieven (o.a. vrouwen met haar in wind, bucrania, schorpioenen,...)

* Vazen van albast, marmer of terracotta

> **Halaf-stijl: +/- 6 000 - eind 6e/begin 5e mill vC** (vnl in NW-Irak en Eufraat-gebied in Syrië)

- * beschilderd (vrouwen, bucrania, panters, vogels,...)
- * minder dynamisch dan Samarra-stijl
- * typisch: zeer lange **schotels** met breed uitstaande rand
- * in begin monochroom beschilderd, later ook polychroom
- * Motieven:

- vooral geometrisch
- dierenkoppen (bucrania)

* grote verspreiding

◦ **Zuid-Mesopotamië: +/- 7e mill. - 3 700/3 600 vC = El-Ubaid fase**

* grote verspreiding in Z-Mesopotamië, N,W, en ZW-Iran en Arabië

* terugval, vooral in latere fase

- esthetisch minder aantrekkelijk
- technisch minder verfijnd

* Iran: 5 000 - 3 500/ 3 200 vC

- * 6e mill: gediversifieerde ceramiekproductie
  - vnl rood vaatwerk met donkerbruine of zwarte beschildering
  - diermotief belangrijk (berggeiten, watervogels,...) (o.a.: Siyalk II en Cheshmah Ali)

◦ Susa I-stijl (ZW-Iran / Khuzistan-vlakte)

- * *dunwandige* schotels, kommen en **bekers** met platte basis
- * versiering in metopen
- * sober, eenvoudig en klaar:
  - geen overladenheid
  - ruimte tussen elementen

◦ Tall-i Bakun-stijl (Z-Iran; provincie Fars)

- * Meest kenmerkend: **Puntbeker**
- * Versiering:
  - veel geometrische patronen, gelijkend op textiel, kelims of batik
  - vaak uitgespaarde motieven
  - talrijke diermotieven (vnl berggeiten met enorme horens
  - tendens naar overdadigheid en horror vacuū

◦ Siyalk III / Hissar I-stijl: 1e helft 5e mill - eind 4e mill. (C en NO-Iran)

- * zwarte of donkerbruine beschildering op beige ondergrond
- * vnl kelken en grote vazen
- * nooit binnenin versierd
- * Motieven:
  - watervogels
  - slangen
  - geiten
  - ibexen
  - soms mensen die elkaar de hand reiken
- * vanaf 2e helft 5e mill / +/- 4 000: traag draaiend wiel (= tournette) => massaproductie mogelijk
- * 2e helft 4e mill: echte pottenbakkersschijf
- * Bijna overal (behalve of Iraans plateau): afname belang beschilderd vaatwerk, toename van zuiver utilitaire en meestal onversierde recipiënten

Uruk / Djemdet Nasr periode: 3 700/3 600 - 2 900 vC (Protohistorie/Proto-Sumerische periode)

> Uruk-periode: 3 700 - 3 200/3 100 vC

- * Stenen vazen met tuit en leeuwen
- * vrijwel uitsluitend onbeschilderde massaproductie
- * "*Bevelled Rimbowls*"
  - in moule of holte in grond gevormd
  - functie onbekend: rantsoenkommen, gebruik bij banketten, broodvorm, yoghurtkom, zoutcontainers, redistributie-systeem, soort belasting,...?
- * meeste vaatwerk op draaiend wiel gemaakt, heel uniform over geheel gebied
- * vaas met gebogen tuit: productie van bier?
- * geknikte vazen met doorboorde grijpelementen en geïnciseerde driehoeken op de schouder

> Djemdet Nasr-periode: 3 200/3 100 - 3 000/2 900 vC

- * "*Flowerpot*"
  - op wiel gemaakt
  - +/- "bevelled rimbowl"
  - functie onbekend: rantsoenkommen, gebruik bij banketten, broodvorm, yoghurtkom, zoutcontainers, redistributie-systeem, soort belasting,...?
- * opnieuw beschildering
  - geometrische motieven in metopen, op schouder
  - beschildering na bakken
  - zowel monochrome als polychrome versiering

* Djemdet-Nasr stijl vnl in C-Mesopotamië en Diyala

* in N: beschilderde Niniveh V-stijl

Oud-Sumerische periode: 2 900 - 2 336 vC

stenen vaatwerk

* aanwijzing voor buitenlandse handel (O-Iran en NO-Arabië)

* iconografie:

° ofwel vreemd of zuiver Mesopotamisch

Metalen vaatwerk

Beschilderd aardewerk

* vnl uit OS I

* vnl in Diyala-vlakte en in W- en ZW-Iran

> Oud-Sumerische I-periode: 2 900 - 2 800/2 750 (= ED I)

"Scarlet ware" (ED I - II)

° versiering in metopen op gehele vaas

° omtreklijnen van metopen en van figuren: zwart

° beschildering na bakken => zeer vluchtig en gemakkelijk te verwijderen

* vormen: verdere ontwikkeling van Djemdet-Nasr

° vazen met geknikte schouder, rechte hals, overhellende rand en één oorvormig (haaievin) handvat op de schouder

* versiering op gehele vaas

° geometrische tekeningen op schouder

° naturalistische motieven op buik

° kenmerkend: vogels die parasieten uit rug van dieren pikken

> Oud-Sumerische II-periode: 2 800/2 750 - 2 350 (= ED II - III)

* vanaf ED III:

° beschildert aardewerk verdwijnt

° typisch: vazen met handvat in vorm van menselijk gelaat = "Mother Goddess Handle"

Akkadische periode: 2 335 - 2 193 vC

Neo-Sumerische Periode: 2 230 - 2 006 vC (de Sumerische Renaissance)

> Guti-invallen (2 230 - 2 120 vC) en Gudea-tijd (+/- 2 150 vC)

> 3e Dynastie van Ur (2 112 - 2 004 vC)

Isin-Larsa periode (vanaf +/- 2 025 - 1 763 vC) & 1e Dynastie van Babylon (1 894 - 1 595 vC)

> Isin-tijd (2 017 - 1 794 vC) / Larsa (2 025 - 1 763 vC)

> 1e Dynastie van Babylon (1 894 - 1 595 vC)

Kassietische periode: 1 595 - 1 155 vC)